

Cartea treptelor, „Despre poruncile credinței și iubirii date monahilor” (Memra a 30-a)

Introducere

Ultima memră din *Cartea treptelor*, una dintre cele mai lungi, reia și nuanțează marile teme ale operei, reprezentând astfel o sinteză a întregii scrieri. Dacă în primele memre era vorba de drepti și de desăvârșiți, în această memră textul distinge în rândul creștinilor două categorii: pe ucenicii credinței și pe cei ai iubirii, ultimii aflându-se pe o treaptă duhovnicească intermediară între cei drepti și cei desăvârșiți. Autorul ne oferă mai multe caracteristici ale desăvârșirii, indicând atât care este legătura dintre aceasta și iubire, precum și rolul în comunitatea bisericească a celui care le-a dobândit pe acestea. Ultima parte a omiliei insistă asupra felului în care cei drepti contribuie la viața Bisericii și asupra faptului că ei se mântuiesc prin milosteniile și celelalte fapte bune pe care le fac.

Introduction

The final *memra* in the *Book of Steps*, one of the longest, revises and nuances the major themes of the work, thus serving as a synthesis of the entire text. While the earlier chapters dealt with the righteous and the perfect, this chapter distinguishes two categories among Christians: the disciples of faith and those of love, the latter occupying an intermediate spiritual stage between the righteous and the perfect. The author offers us several characteristics of perfection, indicating both the connection between it and love, as well as the role within the ecclesial community of those who have acquired it. The final part of the homily emphasizes how the righteous contribute to the life of the Church and the fact that they are saved through the acts of mercy and other good deeds they perform.

Traducere¹

1. Despre poruncile credinței și iubirii și despre felurile de viețuire ale monahilor și despre cum află omul cum să urmărească iubirea și să urce la desăvârșire.

Mântuitorul va veni la cel care vrea să fie monah și urmărește numai poruncile iubirii, pentru că poruncile iubirii sunt diferite de cele ale credinței, care este mai prejos decât iubirea. Întrucât poruncile credinței îi educă pe toți copiii, și pe cei neputincioși, și îi cheamă pe cei care nu Îl cunosc pe Dumnezeu, [credința] le poruncește și le amintește că trebuie să se îndepărteze de tovărășia oamenilor răi până ce vor fi educați și întăriți și vor putea distinge o zicere [a Scripturii] de alta: care este mai mare și care este mai mică, care este urâtă și care este frumoasă. [Credința] îi însoțește pe această cale, chiar dacă ei se izolează pentru o scurtă perioadă de cei îngâmfați, tulburați și desfrânați, de curve, de preacurvari și de zgârciți, ca să nu fie ademeniți – din pricina inocenței și a ignoranței lor – de învățătorul rău al acestora și să piară desăvârșit.

De aceea, credința îi separă pe ucenicii ei de orice frate care se poartă rău² sau de unul care are ceva necurat în el, până ce cresc și ajung puternici și se statornicesc într-o stare greu de clintit. Atunci ei vor deveni ucenici ai iubirii universale, care este mai mare decât credința, pentru că [iubirea] își învață ucenicii ceva superior credinței, dar care nu le este de folos ucenicilor acesteia. Pentru că credința le poruncește ucenicilor ei: „Depărtați-vă de tovărășia cu oamenii răi și cu orice frate care se poartă rău”; [credința] știe că ucenicii ei sunt tineri și că încă nu pricep cum să discearnă care sunt poruncile credinței și care sunt cele ale iubirii. În măsura în care omul se înalță de la iubire la desăvârșire, ca să nu fie vătămați și să piară, [credința] le rânduiește o lege temporară, până ce se vor împuternici și se vor umple de cunoaștere. Atunci îi încredințează iubirii ca să-i instruiască în desăvârșire și să îi facă să dobândească mintea lui Hristos cea mare, bine primită și desăvârșită.

¹ Traducere după ediția critică *Liber Graduum*, (ed.) Michael Kmoskó (*Patrologia Syriaca*, vol. III), Paris, 1926, coll. 860-932. O traducere engleză în *The Book of Steps. The Syriac Liber Graduum*, Translated with an Introduction and Notes by Robert A. Kitchen and Martien F.G. Parmentier, Cistercian Publications, Kalamazoo, 2004, pp. 339-364.

² Cf. 2 Tes. 3, 6.

2. Poruncile iubiri sunt mai smerite decât cele ale credinței; ele înseamnă a te face tuturor toate³. Dar poruncile credinței sunt mai grele decât cele ale iubirii și te îndepărtează de împreună-petrecere cu cei răi. Ele au fost făcute opuse una alteia. Credința și iubirea sunt, ambele, educatori ai celor tineri. Credința le spune ucenicilor ei: „Să nu mâncați cu preacurvarii, nici cu vreun frate care se poartă rău.”⁴ Iubirea își învață ucenicii astfel, de vreme ce știe că sunt puternici: „Vă trimit ca pe miei în mijlocul lupilor⁵, astfel încât să fiți buni printre cei răi și să-i întoarceți. Fiți nevinovați ca porumbeii și înțelepți ca șerpii⁶, astfel încât să vă puteți face tuturor toate⁷ și să știți cum să vorbiți cu fiecare în parte, pentru a da legume bolnavilor și lapte pruncilor, poruncile [mici] dreptilor și hrana tare celor desăvârșiți și puternici⁸, astfel încât să purtați slăbiciunile celor neputincioși⁹. Binecuvântați pe cei ce vă blestemă și iubiți pe cei ce vă prigonesc¹⁰ și se poartă cu voi cu asprime. Puneți-vă în minte să ajungeți ca mieii pentru junghiere, precum s-a scris: «Pentru Tine, Doamne, suntem omorâți toată ziua, ajuns-am ca niște oi de junghiere».¹¹”

Credința, care cunoaște iubirea, își învață ucenicii ca și cum nu ar cunoaște-o, pentru că iubirea știe unde vor merge ucenicii ei: îi vor ajuta pe păcătoși și pe cei răi. Dacă ei intră în casele destrăbălaților, îi vor curăți, iar pe păcătoși îi vor îndrepta și pe preacurvari îi vor sfinți¹². Și chiar dacă nu i-ar ajuta pe aceia, totuși ei nu vor cădea din adevăr. Iubirea le poruncește: „Socotiți-l pe tot omul mai bun decât voi”¹³ – atunci când intrați la oricine și învățați tot omul –, chiar dacă știți în cugetele voastre că sunteți mai buni ca el. Plecați-vă mai prejos de porunca iubirii și învățați-l pe cel tânăr la cuget porunca credinței, care e mai prejos decât cea a iubirii. Iar când l-ați

³ Cf. 1 Cor. 9, 22.

⁴ Cf. 1 Cor. 5, 11; 2 Tes. 3, 6.

⁵ Mt. 10, 16.

⁶ Mt. 10, 16.

⁷ 1 Cor. 9, 22.

⁸ Cf. Evr. 5, 14.

⁹ Rom. 15, 1.

¹⁰ Mt. 5, 44.

¹¹ Ps. 44, 23.

¹² Adică îi vor face să se întoarcă la feciorie, conform sensului cu care este utilizat termenul *καταστρέφω* (*qadișuta*) în text.

¹³ Flp. 2, 3.

învățat cum să umble cu fermitate în credință, întoarceți-vă la desăvârșire și socotiți-l mai bun decât voi și puneți-l înaintea voastră și salutați-l și faceți-i plecăciune, de vreme ce sunteți mai prejos decât el¹⁴.

3. Desăvârșirea este legată de iubire, pentru că prin iubire se ridică zidurile ei și sunt terminate și desăvârșite, și prin ea crește și este slăvită. De asemenea, desăvârșirea îi învață pe ucenicii iubirii ceva mai bun și mai mare și îi ridică până la a fi desăvârșiți în Hristos, cum a zis Pavel¹⁵. Însă cel desăvârșit iubește și se desăvârșește, cunoscându-le pe toate, precum s-a scris: „Omul duhovnicesc le judecă pe toate, însă el nu este judecat de nimeni.”¹⁶ Pentru că este mai presus [de ceilalți] și mai mare și pentru că l-a iubit pe Acesta, cunoaște tot ce are nevoie să cunoască.

Prin urmare, un astfel de om care a iubit și s-a desăvârșit poate zidi Biserica, pentru că știe cu cine este nevoie să vorbească despre poruncile credinței, astfel încât acela să fie păzit și mântuit prin ele, și știe cui trebuie să-i spună poruncile iubirii, așa încât să aibă folos de pe urma lor, și pe cine se cade să-l învețe slujirea desăvârșirii, așa încât să ajungă mare prin ea. Pentru că așa cum hrana tare este primejdioasă pentru un prunc de o zi, tot așa și laptele este primejdios pentru toți cei care au fost înțărcați și au gustat hrana tare.

S-a zis de către proroc: „Pe cine să-l învețe cunoștința și cui să-i lămurească vestea? Celui care a fost înțărcat sau celui care a fost îndepărtat de la sân”¹⁷ – adică oamenii care iubesc toate poruncile mici, care sunt laptele și cunoștința inferioară. Ei nu doresc să înainteze la poruncile mari, care sunt hrana tare și cunoștința desăvârșită. De aceea, nimeni nu poate discerne întreaga voie a lui Dumnezeu, care este bine primită și desăvârșită, pentru că prin ea omul poate să cunoască tot adevărul lumii celei noi¹⁸ și să trăiască împreună cu locuitorii acelei cetăți a sfinților, care este Ierusalimul cel de sus, cu Domnul nostru, în vecii vecilor.

¹⁴ Cf. Flp. 2, 3.

¹⁵ Cf. Col. 1, 28.

¹⁶ 1 Cor. 2, 15.

¹⁷ Is. 28, 9.

¹⁸ Expresia *ܐܠܡܐ ܚܕܬܐ* (*'alma hadta*), „lumea cea nouă” va face carieră în scrierile autorilor sirieni duhovnicești ulteriori, fiind, de exemplu, una din sintagmele recurente în textele Sfinților Ioan de Apamea și Isaac Sirul, și care exprimă gândirea lor eshatologică.

4. Așadar, ucenicii credinței îi înfruntă pe ucenicii iubirii, prigonindu-i din lipsă de cunoștință, iar ucenicii iubirii rabdă, precum s-a scris: „Dragostea pe toate le rabdă și le poartă.”¹⁹ Și ucenicii credinței îi rabdă pe eretici, sunt prigoniți de păgâni – pentru că aceștia sunt vrăjmașii lor – și, fiind uciși, ajung mucenici, fiind recunoscuți ca martiri pentru credință și pentru iubire. Martirii pentru credință sunt prigoniți și uciși de idolatri și de păgâni, pentru că îi înfruntă pe față cu privire la învățătura lor cea rea, răsturnându-le la pământ altarele și răbdând oriunde sunt prigoniți, ca să nu ajungă idolatri deșești în pământul Domnului Dumnezeuului nostru, ci Îi slujesc doar lui „Dumnezeu, care a făcut cerul și pământul și toate cele din ele”²⁰. Pentru această aleasă râvnă ei sunt uciși, dar nu își iubesc ucigașii și prigonitorii, ci îi osândesc în timp ce mor pentru Domnul nostru. Sunt unii care au păcate și, astfel, le sunt iertate, întrucât mor pentru Domnul nostru, dacă nu se leapădă. Sunt și unii care nu au păcate, dar totuși nu sunt desăvârșiți, pentru că nu-și iubesc ucigașii și nu se roagă pentru ei. Prin urmare, prin faptul că nu le răsplătesc relele care li se fac de către aceia, chiar dacă ar putea, pentru aceasta martirii care nu au păcate sunt mai buni decât cei care au păcate.

Iar martirii iubirii sunt persecutați și uciși de casnicii credinței. Pentru că îi învață pe idolatri cu smerenie, aceia nu-i ucid, ci se bucură de ei. Însă de vreme ce casnicii credinței cred că au înțeles tot adevărul prin credință, când un om al iubirii spune ceva care le este ascuns, sar asupra lui și îl ucid, zicând: „De ce înveți ceva care nu a fost propovăduit de întreaga Biserică?” Ei nu înțeleg că, dacă cineva nu iubește ca Domnul nostru și ca apostolii Săi, nu va înțelege tot adevărul și „în deșert se va semeți în cugetarea sa trupească”²¹, după cum a zis Pavel.²² Dar ucenicii iubirii, care-l imită pe Ștefan și pe apostoli, învață că „dragostea nu pizmuiește”²³, nu prigonește, nu urăște, nu se mânia, ci iubește sincer și îi cinstește pe toți. Credința nu le poruncește casnicilor ei să-i ucidă pe cei răi, ci să fugă din

¹⁹ 1 Cor. 13, 7.

²⁰ FA 14, 15.

²¹ Col. 2, 18.

²² Ecouri contemporane ale acestei situații sunt consemnate și în învățăturile recent canonizatei sfinte Gavrilia (*cf. Maica Gavrilia, Asceta iubirii*, traducere de Medana Oltean, Ed. Episcopiei Giurgiului, s.l., 2014, pp. 484-485.

²³ 1 Cor. 13, 4.

preajma lor și să-i alunge din mijlocul lor. Prin urmare, aceștia careucid nu ajung ucenici ai credinței, ci sunt ucenici ai Satanei.²⁴

5. Frații mei, dacă vreunul dintre noi aude un cuvânt greu de primit, să-l imităm pe Gamaliel. Poate ne place ceea ce auzim, dar dacă nu, să ne ținem departe de acel om, dar să nu-l ucidem, ca să nu murim și noi din pricina uciderii lui. Însă să grăim ca și Gamaliel în Faptele celor doisprezece apostoli: „Lăsați-i pe acești oameni, pentru că dacă [învățătura] aceasta vine din înșelare, se va netrebnici, ea și cei care o săvârșesc; dar dacă e de la Dumnezeu, nimeni nu va putea să o nimicească sau să o netrebnicească.”²⁵ Să fim cu luare aminte la noi înșine! Deși prigonirea martirilor credinței și a martirilor iubirii este la fel, iar uciderea lor asemenea, martirii iubirii sunt mult mai mari, nu doar decât cei care îi urăsc și îi disprețuiesc pe cei care îi omoară, ci și decât acei martiri care nu-și urăsc ucigașii și prigonitorii, dar nu-i iubesc și nici nu se roagă pentru ei, nici nu-i osândesc. Pentru că atunci când erau uciși, martirii iubirii se rugau pentru ucigașii lor și îi binecuvântau cu iubirea lor, așa cum au făcut și Domnul nostru și apostolii Săi; ei vor fi foarte mari și slăviți împreună cu Domnul nostru.

6. Martirii credinței au fost uciși pentru Domnul nostru, unii dintre ei urându-i pe ucigașii și persecutorii lor, alții fără să-i urască, dar și fără să-i iubească. Toți au murit din pricina numelui Domnului nostru, fără să se lepede de El, și, de aceea, greșelile le-au fost iertate, iar Domnul nostru i-a răsplătit pentru faptele lor bune. Ei nu au putut ajunge la fel de mari ca martirii iubirii și ai desăvârșirii, chiar dacă nu aveau niciun păcat, întrucât nu au înțeles iubirea și desăvârșirea la fel ca aceia. În ceata lor, ei sunt mai buni. Dar Domnul nostru i-a înălțat mai presus de toți pe martirii iubirii și

²⁴ Părerile avansate de cercetători cu privire la persecuția menționată în aceste paragrafe sunt împărțite, acest eveniment istoric reprezentând unicul reper temporal în funcție de care se poate stabili perioada de redactare a textului. Editorul textului siriac considera că ar fi fost vorba de prigoana din timpul lui Dioclețian și că, prin urmare, lucrarea ar fi fost scrisă în jurul anului 320, însă, în acest caz, autorul anonim ar fi trăit pe teritoriul Imperiului Roman. O referință din această omilie la un râu, Micul Zab (*vide infra* § 14), un affluent estic al Tigrului, plasează însă scrierea în Mesopotamia, iar atunci prigoana menționată ar fi cea declanșată de Sapor al II-lea pe teritoriul Imperiului Persan, care a durat, cu mici întreruperi, aproximativ patruzeci de ani (339-379) (*cf.* M. Kmosko, „Introduction”, în *Liber Graduum*, p. cl.; A. Guillaumont, „Liber Graduum”, în *Dictionaire de Spiritualité* 9, fasc. LXI, coll. 75).

²⁵ *Cf.* FA. 5, 38-39.

ai desăvârșirii, care au fost uciși aflându-se în starea de desăvârșire, și ei au fost slăviți împreună cu El, după cum au și pățimit împreună cu El²⁶.

Dacă sunt unii care au iubit și au fost desăvârșiți, dar nu au murit uciși, ei sunt desăvârșiți la fel ca martirii care au fost uciși, pentru că și ei au suferit și au răbdat rele, chiar dacă nimeni nu i-a înfruntat și ucis – la fel ca unii din cei doisprezece apostoli care au murit de moarte bună și au scăpat, întrucât nimeni nu i-a omorât. Poate că ei erau mai mari chiar și decât aceia care au fost uciși, așa cum știm că Ioan, ucenicul pe care Iisus l-a iubit mai mult²⁷, a fost mai mare. S-a scris că el a murit de moarte bună și că nimeni nu l-a omorât. Atunci nu este el oare la fel de mare ca acei apostoli care au fost uciși?

7. Între ucenicii iubirii și cei care slujesc în desăvârșire e pace. Când vorbesc unii cu alții, ei nu se contrazic cu privire la nimic, întrucât iubirea nu se contrazice cu dascălii ei, ci ei își spun cuvintele în mod convingător. Ucenicii iubirii fie pot primi slujirea desăvârșirii, fie dacă nu, se despart în pace unul de altul, pentru că iubirea domnește de amândouă părțile.

Cunoștința celor desăvârșiți este bogată. Ei sunt mai mari decât ucenicii iubirii – cei care încă nu au ajuns la desăvârșire, pentru că încă nu au atins slujirea desăvârșită. Când va veni vremea să poată ajunge la ea, prin puterea iubirii care îi învață, ei vor dobândi desăvârșirea fără neînțelegeri, vor fi inițiați în ea, vor crește prin ea și vor fi slăviți prin harul Domnului nostru, care îi izbăvește de moartea care locuiește în trupurile lor și care este păcatul ascuns, și de un vâl, care este întunericul ascuns, oștirile vrăjmașului care stau între ei și Domnul nostru²⁸.²⁹ Dar dacă ucenicii iubirii nu ating și nu primesc slujirea desăvârșirii, iubirea lor nu va fi îmbogățită și ei vor rămâne lipsiți de puterea iubirii universale. Dacă își doresc să iubească mai mult și au puterea iubirii și cunoașterea ei, aceia vor ajunge la slujirea desăvârșirii, primind-o și fiind făcuți desăvârșiți prin ea.

8. Ucenicul credinței se ferește de tovărășia oamenilor răi și a păcătoșilor, deoarece [credința] îl învață să facă aceasta. Câtă vreme cunoștința sa este imatură, păcatul ucigaș rămâne întru el, pentru că încă nu

²⁶ Cf. Rom. 8, 17.

²⁷ Cf. In. 21, 28.

²⁸ Cf. 2 Cor. 3, 15.

²⁹ Cf. 1 Cor. 4, 10.

știe că e dator să îi iubească pe cei răi și să se smerească înaintea lor. Dar iubirea nu le îngăduie ucenicilor iubirii – deși ei își dau seama cine sunt cei răi și mândri, cei semeți, cei lăudăroși și păcătoși cei mai mari – să facă deosebire între ei, zicându-le: „Nu mă voi amesteca cu voi; nu voi vorbi cu voi”, deși îi va muștra și îi va sfătui cu putere. Chiar dacă unii îl disprețuiesc și îl lovesc, îl prigonesc și îl omoară [pe unul ca acesta], el nu poate să nu mustre și să nu sfătuiască, să nu pună ordine, să nu învețe și să nu înduplece cu răbdare oriunde vede fărădelege și tulburare. Însă după ce învață și muștră, se micșorează pe sine și se face sărac cu duhul și îi socotește pe cei mai mici ca el mai buni ca el și se pleacă înaintea lor și crește în smerenia Domnului nostru.

Ucenicul credinței, pentru că nu poate încă să învețe și să mustre, nu are îndelungă-răbdare și spune: „De ce să sufăr din pricină că îi învăț pe alții și sunt disprețuit?” Ucenicii iubirii se disprețuiesc pe ei înșiși, spunând că sunt nelegiuți, deși sunt dreți, pentru ca să-i iubească pe nelegiuți și să îi cinstească și ca să-și iubească vrăjmașii și să se roage pentru ei. Ei sunt disprețuiți în smerenia cugetului lor, astfel încât să poată fi nebuni pentru Hristos și să-i socotească pe cei răi mai buni ca ei. Aceștia ajung slujitori buni prin iubirea lor pentru tot omul și îi iubesc și îi cinstesc pe cei răi ca pe cei buni, după cum și Domnul nostru, prin iubirea Sa, a fost un slujitor bun pentru cei mulți – pentru cei buni și pentru cei răi – și a răbdat ocările lor, i-a cinstit și s-a rugat pentru ei.³⁰

9. Ucenicii iubirii îi deosebesc cu istețime pe cei răi de cei buni, ca să nu fie duși în rătăcire de aceia și pentru a le răsplăti bune în locul celor rele. Câtă vreme omul nu este dus în rătăcire de la calea Domnului nostru și de la iubire, să fie nevinovat ca un porumbel³¹ cu toți, îmbogățindu-i pe mulți prin cunoștința pătimirilor Domnului nostru și a răstignirii Lui. Dar

³⁰ O paralelă a ideilor din acest paragraf găsim la Sfântul Daniil Katunakiotul, unul dintre marii Părinți aghioriți ai veacului al XX-lea, care arată că „omul ajunge la fericita smerenie și la dragostea desăvârșită” tocmai prin faptul că răspunde atitudinilor mai puțin creștinești ale apropiaților cu „dragoste, răbdare și îngăduință”, îndurând „cu curaj toate învinuirile și nerecunoștința fraților, fiindcă prin aceste lucruri vine desăvârșirea” (Arhimandritul Heruvim KARAMBELAS, *Părinți duhovnicești contempoarni de la Sfântul Munte Athos*, traducere de Felix Trușcă și Cornel Savu, Ed. Deisis, Sibiu, 1997, p. 214).

³¹ Cf. Mt. 10, 16.

când cineva caută să te abată de la iubirea Domnului nostru și a pătimirilor Lui, fii isteț ca un șarpe³² și nu greși, și nu-i face pe mulți alții să greșească împreună cu tine. Ucenicii credinței îi separă pe cei răi de cei buni și-i fac [pe cei răi] să plece, spunându-le: „Ieșiți, neghinelor, făcătorilor de rele, din mijlocul grâului. Departe de noi să petrecem cu voi sau să ne rugăm cu voi sau să stați cu noi la slujbă sau să vă apropiați de noi.”

10. Ascultați-mă, casnici ai credinței, și vă voi învăța cum să creșteți cu desfătare până ce veți împlini [cele zise în Scriptură despre] pace, pâine, apă, îmbrăcăminte și spălarea picioarelor. Nu spuneți: „Cutare e vrednic și cutare nu e vrednic”, ci când vedeți pe cineva flămând sau însetat sau gol sau nenorocit, fie el rău sau bun, salutați-l degrabă și faceți-vă drepti prin acela. Până ce dobândești învățătura și educarea minții, nu spune că o învățătură este într-un fel sau altul și că alta este tot așa, până ce nu cercetezi cu adevărat multe învățături. Este oare egală cunoașterea tuturor fiilor Bisericii? Învăță oare pe alții toți fiii Bisericii după voia Domnului nostru? Este oare aceeași educația tuturor? Luați aminte, până ce cunoașterea voastră va fi îndeajuns de mare și veți cunoaște întregul adevăr așa cum este, până ce veți rupe puterea păcatului, până ce veți avea experiență și le veți cunoaște pe toate. Discerneți o învățătură de alta și un dascăl de altul, până ce veți cunoaște calea Domnului nostru și veți călători pe ea în chip drept. Nu luați aminte la oricine câtă vreme sunteți tineri, pentru că fiecare își va semăna în voi sămânța sa, iar voi veți fi încurcați de multele semințe. De aceea, prima Lege îndeamnă: „Ia aminte să nu te îmbraci cu o haină făcută din țesături diferite”³³; adică luați aminte să nu primiți toate învățăturile, pentru că nu sunt la fel semințele fiecăruia.

11. Unul seamănă grâu și este un dascăl bun. Un altul seamănă orz și are lipsuri în cunoștința lui. Apoi sunt și cei care seamănă alte semințe, care nici măcar nu intră în hambar. Pentru că împăratul nostru păstrează grâul cel bun în cămara sa de lumină³⁴. Sunt și unii care seamănă zizanie și alții care seamănă spini, adică unii care învață minciuna și alții care greșesc și îi fac să greșească și pe cei care îi ascultă.

³² Cf. Mt. 10, 16.

³³ Lev. 19, 19.

³⁴ Cf. Mt. 13, 30.

Prin urmare, dacă oferi hrană și îmbrăcăminte celor răi și celor buni și le dai binețe, nimic nu te va vătăma, ci marea dreptate va fi a ta, întrucât Domnul nostru te va răsplăti în cer. Însă dacă iei aminte la cei răi și te întovărășești cu ei câtă vreme mintea ta este necoaptă, ușor vei rătăci și nimicirea ta va veni degrabă. De aceea a zis Domnul: „Nu aruncați cele sfinte câinilor, nici mărgăritare înaintea porcilor, ca să nu le calce în picioare și, întorcându-se, să vă rupă”³⁵ de învățătura voastră. Priviți cum Domnul nostru a numit pământul care nu se cunoștea pe sine „neam de câini și de porci”, adică pe omul care, de dragul bunurilor trecătoare, își va face mulți domni – adică multe învățături sau mulți sfetnici – și își va nimici sufletul, pentru că nu l-a încredințat Semănătorului celui bun, care este adevăratul Învățător.

12. Prin urmare, omul nu trebuie să aibă încredere în oricine, dar pacea lui trebuie să se întindă la toți, precum s-a scris: „Pace celor de departe și pace celor de aproape”³⁶, zice Domnul, Căruia îi aparțin toate. Dar ascultați-mă, casnici ai credinței, și nu umblați dimpotrivă: când cineva vă învață să-i salutați pe cei buni împreună cu cei răi și să le dați hrană și îmbrăcăminte, nu vă amestecați cu cei răi și nu deprindeți faptele lor cele rele, primejduindu-vă să pieriți prin felurile lor de viețuire. Și iarăși, dacă cineva vă spune: „Nu vă întovărășiți cu cei răi și nu ascultați învățătura lor până ce nu veți cunoaște adevărul”, atunci când cuiva îi pasă de voi și vă spune: „Feriți-vă de cei răi”, să nu ajungeți vrăjmașii și prigonitorii lor și oameni răi, și să nu deveniți voi înșivă răi. Dar dacă puteți, pe cât ține de voi, să faceți pace cu tot omul, mai ales cu cei credincioși³⁷. Pentru că nimănui nu-i este îngăduit să nesocotească vreun om sau să-l disprețuiască sau să-i treacă cu vederea cererea dacă cere ceva, și nu ar trebui să se iște vreo tulbure sau problemă din pricina unei astfel de cereri, pentru că s-a zis: „Nu doar ca altora să le fie ușurare, iar vouă necaz”³⁸, ci să fiți cumpăniți în lumea aceasta.

13. Astfel să viețuiți, fiii mei, și vedeți cine este potrivit și drept, rațional și cu rânduială, iubit și cu îndelungă-răbdare și care învață adevărul. Lipiți-

³⁵ Mt. 7, 6.

³⁶ Is. 57, 19.

³⁷ Literal, „cu fiii casei credinței”. Cf. Gal. 6, 10.

³⁸ 2 Cor. 8, 13.

vă de acesta și supuneți-vă lui. Fie ca picioarele voastre să-i calce pragul în fiecare zi, până ce veți înțelege adevărul și veți învăța desăvârșit calea Domnului nostru și treptele ei. Dar cât timp sunteți tineri, nu vi se îngăduie să vă faceți tuturor toate și să umblați cu oricine. Adică până veți crește nu trebuie să vă întovărășiți cu bărbați și femei desfrânați, ci cu cei care vă îndeamnă și vă opresc de la cele rele și vă învață să ajungeți oameni care cinstesc și nu sunt nesimțiți, cupă cum vă învață Domnul nostru prin Duhul și harul Său, să fim ca mieii în mijlocul lupilor și buni între cei răi³⁹. Vi se îngăduie să vorbiți smerit despre voi înșivă, zicând „Suntem răi”, chiar dacă sunteți buni. Dar nu vi se cade să-l numiți pe altul „rău”, fie el rău sau drept.

Așadar, când Domnul nostru învață, învață cu discernământ și îi dădea fiecăruia hrana care ajuta bolii sale, ca un înțelept tămăduitor care cunoaște ce hrană este bună și de ajutor bolnavului, ca nu cumva să mănânce ceea ce nu i se potrivește și să-l chinuie boala. Tot așa, cel desăvârșit îi învață pe toți cu discernământ. El dă lapte celor a căror minte e tânără, adică ceva care le e mai ușor de digerat. El dă legume celor cu conștiința bolnavă, adică ceva ce se potrivește cu conștiința lor: „Cu cei slabi am fost slab ca să-i pot câștiga pe cei slabi; cu cei care nu au lege m-am făcut ca un fără de lege, inima mea fiind în legea lui Hristos, ca să-i pot câștiga pe cei ce nu au legea⁴⁰; iar celor desăvârșiți le-am dat hrană tare.”⁴¹

14. Învățătorul poate să-i spună unuia dintre învățăcei: „Du-te printre vameși și păcătoși și preacurvari și printre nelegiuți și păgâni”, pentru că știe că acela este un bun înotător și poate să treacă Eufratul în vreme de furtună și marea tulburată. El îi poruncește altui ucenic, pe care-l știe că nu poate să treacă Zabul Mic⁴²: „Nu trebuie să vorbești cu astfel de oameni și să nu mergi în astfel de locuri. Ferește-te de vameși și de păcători, de preacurvari și de cei care desfrânează și vorbesc fără de rușine și trăiesc

³⁹ Cf. Mt. 10, 16.

⁴⁰ Cf. 1 Cor. 9, 21-22.

⁴¹ Cf. Evr. 5, 14.

⁴² Afluent al Tigrului aflat în partea de nord-est a actualului Irak. Este singura referință geografică din carte, ea reprezentând un indiciu esențial pentru identificarea zonei în care a fost redactată lucrarea.

rău⁴³. Nu te amesteca cu cei care blestemă sau cu zgârçii, cu lacomii sau cu închinătorii la idoli.”⁴⁴

Cu un ucenic vorbește de iubire, sănătate și simplitate⁴⁵, iar cu altul de boală și separare și pază, pentru că știe că aceasta îi e de folos, după cum și Domnul nostru le-a zis ucenicilor Săi pe când erau imaturi: „În căile păgânilor să nu mergeți.”⁴⁶ Dar după ce L-au primit pe Duhul Mângâietor, le-a spus: „Mergeți la neamuri și fiți buni printre cei răi și mâncați orice vă pun înaintea”⁴⁷, precum și El a mers printre vameși, desfrânate și păcătoși⁴⁸.

Altora le-a poruncit: „Cercetați cine este vrednic și intrați la el.”⁴⁹ Altor ucenici le-a poruncit să-i iubească pe cei care îi urăsc și să se roage pentru ei⁵⁰. Altora le-a poruncit: „Pe cei care nu vă ascultă să-i socotiți ca pe niște vameși și păgâni”⁵¹, în vreme ce altora le-a zis: „Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.”⁵² Altora le-a spus: „Pe cel căruia nu vă spune «Îmi pare rău», să nu-l iertați.”⁵³ Pavel le-a poruncit ucenicilor lui: „Nu mâncați pâine cu preacurvarii, nici nu vă însoțiți cu oamenii răi.”⁵⁴ Altora le-a poruncit: „Purtați slăbiciunile celor neputincioși și socotiți-l pe tot omul mai bun decât voi.”⁵⁵

15. De ce nu poate cineva să facă pace cu toți oamenii? În primul rând, dacă iubirea lui nu a crescut, el nu va lepăda legea păcatului, așa încât să facă pace cu toți. Apoi, dacă mintea lui este slabă, nu poate să facă pace cu toți, ca nu cumva, sub pretextul păcii, să se amestece cu cei răi și să fie nimicuit sau să se afle neîncetat în tovărășia celor îndărătnici și, astfel, să piară. Iarăși, Pavel le poruncește altora: „Lucrați, și abia

⁴³ Cf. 1 Cor. 6, 9; 2 Tes. 3, 6.

⁴⁴ Cf. 1 Cor. 5, 11.

⁴⁵ Cf. Mt. 10, 16.

⁴⁶ Mt. 10, 5.

⁴⁷ Lc. 10, 8.

⁴⁸ Cf. Mt. 9, 10; 11, 19; Mc. 2, 16.

⁴⁹ Mt. 10, 11.

⁵⁰ Mt. 5, 44.

⁵¹ Mt. 18, 17.

⁵² Mt. 5, 9.

⁵³ Cf. Mt. 18, 15.

⁵⁴ 1 Cor. 5, 11.

⁵⁵ Flp. 2, 3.

apoi puteți mânca”⁵⁶, dar altora le poruncește: „Fiți morți pentru lume și căutați-le și cugetați la cele de dincolo, și nu la cele de pe pământ.”⁵⁷ Erau multe poruncile pe care Domnul și ucenicii Săi le porunceau, însă ele erau diferite una de alta.

16. Uită-te mai sus cum toate sunt lămurite de noi, până și faptul că profeții ziceau undeva ucenicilor lor: „Jertfiți Domnului tauri, oi și capre.”⁵⁸ Dar altora le ziceau: „Domnul nu vrea jertfe⁵⁹ și nu mănâncă carnea junincilor și nu bea sângele caprelor⁶⁰, nici nu primește arderile de tot. Jertfele lui Dumnezeu sunt duhul smerit și El iubește inima neprefăcută.”⁶¹ În alt loc au zis: „El cere lovitură pentru lovitură.”⁶²

Iar în alt loc au zis: „Fericit cel care a purtat jugul tău în tinerețea sa. Și a șezut singur și a tăcut pentru că a primit asupra sa jugul tău și și-a pus gura în pulbere și și-a dat obrazul spre lovire și și-a umplut viața de ocară.”⁶³ În alt loc au spus: „Cel ce se apropie de mort este necurat”⁶⁴, iar în alt loc: „Au purtat oasele lui Iosif pe umerii lor și nu s-au întinat.”⁶⁵ În alt loc, au adus înapoi la viață pe cei morți, pe fiii văduvelor, și nu au devenit necurați⁶⁶.

În alt loc: „Țineți Sabatul”⁶⁷, iar în alt loc au călcat Sabatul și prescripțiile Legii și au intrat printre cei necurați, pentru că Legea nu a fost rânduită pentru cei drepti și pentru cei juști/care păzesc Legea, pentru cei buni și virtuoși; ei au rânduit legea bună pentru ei înșiși și pentru tot cel ce îi ascultă. De aceea, Legea nu are stăpânire asupra lor ca să-i judece, pentru că ei împlinesc voia Domnului nostru mai mult decât atunci când era scrisă în Lege⁶⁸. Legea era rânduită pentru alți păcătoși, pentru a avea

⁵⁶ 2 Tes. 3, 12.

⁵⁷ Col. 3, 1.

⁵⁸ Lev. 1, 2.

⁵⁹ Ier. 6, 20.

⁶⁰ Cf. Ps. 49, 13.

⁶¹ Cf. Ps. 50, 17.

⁶² Ieș. 21, 24.

⁶³ Cf. Plângeri 3, 27-30.

⁶⁴ Num. 19, 11.

⁶⁵ Cf. Ieș. 13, 19.

⁶⁶ Cf. 3 Împ. 17, 21-24; 4 Împ. 4, 24.

⁶⁷ Lev. 19, 3.

⁶⁸ Rom. 2, 14.

stăpânire asupra lor. Ei le spuneau: „Dacă o încalci, vei muri”, pentru că știau că, de vreme ce nu aveau legea cea bună în inimile lor, li se potrivea să fie constrânși sub Lege, iar dacă nu ar fi astfel constrânși, păcatul care ucide, ascuns în inimile lor, i-ar omorî.

17. Sunt porunci pe care oricine le poate împlini. Există și alte porunci, care celor mai mulți nu le este îngăduit să le folosească. Dar oamenii care îl au pe Domnul nostru în ei și sunt plini de Duhul Lui și sunt curățiți de păcat, aceia umblă după cum Însuși Domnul nostru le arată. Legea îi constrânge cu sila pe acei oameni care nu au fost încă umpluți de Domnul nostru – din pricină că păcatul locuiește încă în ei –, ca să nu aibă stăpânire peste toate. Pentru că până nu sunt umpluți de Domnul nostru și până nu sunt goliți de păcat, nu pot afla puterea de a face orice.

18. Ucenicii înțelepți și încercați, care sunt învățăceii cereștii înțelepciuni și doresc cu seriozitate să învețe, îi caută pe adevărații dascăli, care Îl imită pe Domnul nostru și pe apostolii Săi, care sunt ucenicii Săi pentru că Îl imită prin iubirea, smerenia, sărăcia și asceza lor. Când află astfel de dascăli, nu calcă cuvântul părinților lor – care sunt dascălii lor –, după cum Timotei a ascultat de Pavel până și în ceea ce privește paharul de vin despre care i-a scris în Epistolă, întrucât știa că nu trebuie să bea fără porunca lui. Pavel i-a scris: „Bea puțin vin din pricina deselor tale slăbiciuni și pentru stomacul tău.”⁶⁹ Pentru că știa că trupul său era epuizat și că a murit pentru păcat, după cum s-a scris: „Dacă Hristos este în voi, trupul este mort față de păcat, dar duhul viază pentru dreptate.”⁷⁰ Pentru că știa că atâta timp cât păcatul locuiește în trupul său, avea nevoie să-și păzească sufletul de mâncăruri și de vin. Când [Timotei] a biruit păcatul, [Pavel] i-a scris: „Ia puțină cataplasma, pentru că trupul tău a murit.”⁷¹ Prin urmare, noi, care abia am ajuns ucenici, în care trăiește păcatul și al căror trup trăiește cu poftele trecătoare – pentru că acestea înghit și sufletul și trupul – învățăm că Pavel i-a scris lui Timotei să bea vin datorită slăbiciunilor sale. Dar când dobândim și noi slăbiciuni datorate ascezei⁷² și trupul nostru ajunge mort pentru păcat, așa cum trupul lui Timotei a

⁶⁹ 1 Tim. 5, 23.

⁷⁰ Rom. 8, 10.

⁷¹ Cf. 1 Tim. 5, 23.

⁷² Cf. Ps. 108, 24.

murit față de gândurile rele, atunci să bem puțin, precum s-a scris, datorită bolilor noastre.

19. Descoperim, iarăși, că Domnul nostru le-a poruncit ucenicilor Săi: „Când intrați în casa unui păgân, mâncați tot ce vă pun înaintea, fără să întrebați.”⁷³ Cui i-a spus Domnul nostru aceasta? Acelor ucenici care au primit Duhul Mângâietor și au fost desăvârșiți și umpluți de Duhul până la măsura în care Acela S-a revărsat din ei și asupra altora, iar inimile lor au fost curățite de păcat și au fost plini de har și de dreptatea Domnului nostru Iisus Hristos. Când vom fi curățiți de păcat și umpluți de har și de dreptate ca ei, atunci să mâncăm tot ce ni se pune înaintea, câte puțin, după cum se potrivește, fără să întrebăm. Pentru că așa s-a scris că apostolii mâncau legume, sare și măslina și posteau neîntrerupt.

Astfel le-a scris și le-a poruncit Domnul: „Luați aminte să nu se îngreueze inimile voastre cu mâncarea de carne și cu băutura de vin și cu grija pentru locuință și cu gânduri legate de bogăția trecătoare.”⁷⁴ Dar noi ședem ca pruncii în a căror trupuri trăiește păcatul și luăm aminte cum bătrânii, ale căror trupuri au îmbătrânit, beau puțin vin din pricina slăbiciunilor lor, și spunem: „Vom bea la fel ca cutare, pentru că ce diferență este între mine și cutare, care mânâncă și bea, intră printre cei răi și vorbește cu femeile și le învață adeseori?” [Zici asta] pentru că îl vezi azi mâncând sau bând sau fiind în stare să vorbească cu oricine, dar ia aminte că atunci când tu sugeai lapte zi și noapte, el postea și se ruga zi și noapte, se lupta și își răstigneja trupul față de toate poftele. A îmbătrânit frumos⁷⁵, după cum zice David: „Dreptul va avea sfârșit bun.”⁷⁶

20. Să ne ocărâm sufletul și să-i zicem: „Când vei fi ajuns ca cutare și când vei fi postit cum a postit el și când vei fi murit față de desfrânare și față de gânduri rele și vei fi dobândit un nume bun de-a lungul anilor, după cum l-a avut cutare, atunci îți voi îngădui să mânânci și să bei în chip potrivit și cu rânduială. Nici măcar celor bătrâni care sunt încă îmboldiți [de patimi] – știind în ei înșiși că păcatul locuiește în ei și că puterea păcatului este încă puternică în ei și că îi duce la lucruri necuviincioase –

⁷³ Lc. 10, 8.

⁷⁴ Lc. 21, 34.

⁷⁵ Cf. Fc. 15, 15.

⁷⁶ Cf. Ps. 37, 39.

nu le este îngăduit să se dedea la mâncare și să vorbească cu oricine, până ce își vor supune trupurile și le vor face să-i asculte, precum zice Pavel: „Îmi supun trupul și îl fac ascultător, ca nu cumva altora propovăduind, să fiu eu însumi lepădat.”⁷⁷ Dar ei își vor împuternici bătrânețea lor și vor posti și se vor smeri și își vor păzi sufletele până ce păcatul este tânăr în ei. Iar când vor birui, vor umbla în chipul neprihănirii și în viețuirea ascetică pentru smerenia lor, fără să fie lipsiți, pentru a fi un exemplu ucenicilor lor, atât prin faptele, cât și prin cuvintele lor, după pilda Domnului nostru, pentru ceea ce este mai bun. Ei vor fi un bun exemplu pentru cei care îi urmează. Pentru că și apostolii au făcut așa, astfel încât, fiind deja morți față de păcat, totuși au postit neîncetat, au privegheat, s-au rugat și au adunat comori bune pentru copiii lor⁷⁸, precum s-a scris.

21. Dar iubirea, pentru că a biruit moartea, nu se rușinează să-l îndemne pe tot omul și să zică astfel ucenicilor ei: „Iudeii cer semne, iar neamurile caută înțelepciune, dar noi îl propovăduim pe Iisus Hristos cel răstignit și-L imităm⁷⁹, făcându-ne slujitori ai ucenicilor Lui și socotindu-ne pe noi înșine mai mici decât creația Sa.

Să nu fie nimeni ca iudeii, pentru care smerenia lui Hristos s-a făcut piatră de poticnire și care cereau semne ca cei lipsiți de credință, nici ca neamurile care caută înțelepciune și o vorbire elegantă și caută să-i grăiască Domnului cu o retorică aleasă și cu laude covârșitoare. Pentru că ei nu imită smerenia Lui, pătimirile Domnului nostru li s-au făcut batjocură plină de dispreț și s-au rușinat de smerenia Lui, zicând: „Acesta e vrednic de dispreț.” Dar [Domnul] a zis: „Cel care se rușinează de Mine și de smerenia Mea, de faptele, sărăcia și asceza mea, și Eu mă voi rușina de el în ziua cea mare, când Mă voi arăta întru slava Mea.”⁸⁰ Vai celui care se va rușina de Domnul! Cât de mult va fi rușinat în ziua cea mare a Domnului nostru!

Cei asemenea acestuia nu pot răbda Crucea lui Hristos. Nici iudeii care cer semne, nici neamurile care caută înțelepciunea lipsită de pătimirile, iubirea și smerenia Domnului nostru nu pot afla înțelepciunea cerească

⁷⁷ 1 Cor. 9, 27.

⁷⁸ Cf. 2 Cor. 12, 14.

⁷⁹ Cf. 1 Cor. 1, 22-23.

⁸⁰ Lc. 9, 26.

cea plină de pătimirea, iubirea și smerenia Domnului nostru. Iudeii vin la oamenii cunoștinței și ai iubirii, în care cresc desăvârșirea și smerenia – prin care întreaga locuință cerească se întregeste –, dar pentru că aceștia nu fac semne, devin o piatră de poticnire pentru aceia a căror credință are lipsuri. Prin urmare, să nu ne rușinăm de pătimirile Domnului nostru, de smerenia și de sărăcia Lui, după cum a zis Pavel: „Nu vă rușinați de smerenia lui Hristos, nici de noi, care suntem întemnițați⁸¹, ci luați aminte la Iisus, care S-a făcut pârga și începătorul și desăvârșitorul credinței voastre⁸², și imitați-L.” Cel ce spune: „Îl iubesc pe Iisus” trebuie să umble conform poruncilor Lui.

22. Sunt porunci pe care Domnul nostru și apostolii Săi le-au rânduit pentru ca toți oamenii să le păzească, așa încât să fie mântuiți, dar nu ca aceasta: „Omul trebuie să-i iubească pe cei răi sau pe cei care au greșeli, fie și puține”, pentru că ascultătorii nu ar fi fost la măsura puterii iubirii, care iubește și împacă toate, care se roagă pentru prigonitorii și ucigașii ei. Ci [le-a poruncit]: „Iubiți-i pe cei buni și pe cei mai buni ca voi”, în vederea educării minții, așa încât să învețe de la cei mai buni ceea ce e drept. Câtă vreme nu îi prigonesc și nu îiucid pe cei răi, nu vor ajunge oare mari?

Însă câtă vreme nu-l iubesc și nu se roagă pentru tot omul, și pentru prigonitori și ucigași, au părăsit prima lege, care cuprinde poruncile pe care le-au rânduit Domnul nostru și prorocii. Pentru că [acestea] nu numai că-i îndepărtează pe oameni de iubirea Noului Testament, ci le poruncesc să răsplătească cu rău celor răi. În anumite locuri, [prorocii] au ucis chiar, pentru că așa era mai bine pentru ascultătorii lor, precum s-a scris mai sus despre aceste judecăți, prin care nimeni nu se mântuiește, întrucât prin acestea chinul său se face puțin mai ușor.

23. Domnul a fost numit „mai întâi născut decât toată zidirea”⁸³. Nu despre primele zidiri a vorbit Apostolul, ci despre acele zidiri care au fost recreate prin Fiul lui Dumnezeu⁸⁴. Apostolul spune că aceștia au fost desăvârșiți prin Fiul lui Dumnezeu, care S-a făcut Întâiul-Născut între ei. Existau unele zidiri de la început și erau altele care au fost înnoite

⁸¹ Cf. 2 Tim. 1, 8.

⁸² Evr. 12, 2.

⁸³ Col. 1, 15.

⁸⁴ Cf. 2 Cor. 5, 17.

prin Domnul Iisus. Adică El este Creatorul celor dintâi și Cel care le reînnoiește pe cele de pe urmă. Toate au venit la existență prin El și întru El au fost create⁸⁵, precum s-a scris: „Fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut.”⁸⁶

24. Pentru că Domnul era și este din vremea din care este și Tatăl Său, din veșnicie și din veacurile veacurilor, nehotărnicit;⁸⁷ pentru că nimeni dintre oameni nu a fost desăvârșit până ce Domnul nu a fost desăvârșit înaintea lor – deși nu avea nevoie decât de aceasta decât pentru a-i învăța [pe oameni] cum să ajungă desăvârșiți – de aceea El e numit „Întâiul-Născut” între cei desăvârșiți⁸⁸, adică primul care a fost desăvârșit. Întrucât oamenilor le lipsea desăvârșirea prin care Dumnezeu l-a creat pe Adam și curăția inimii pe care o avea Adam înainte de a păcătui și sfințenia în care a fost creat având chip îngeresc, de aceea Apostolul dă mărturie, zicând: „În Iisus toate sunt înnoite.”⁸⁹ Prin urmare, Domnul a venit și a fost desăvârșit, deși nu avea nevoie, și și-a curățit inima ca unul care era necurat. El a dat pildă oamenilor, astfel încât să-L poată imita și să fie desăvârșiți. El s-a făcut Întâiul-Născut al desăvârșirii în cer și pe pământ, amin!

25. Voia cea mare, bineplăcută și desăvârșită a Domnului nostru⁹⁰ este aceasta: toți oamenii să își păstreze fecioria, să se golească de sine și să-și sfințească inimile de gândurile urâte ale păcatului, să-L imite pe Domnul, ridicându-și crucea și urmându-L⁹¹ și ajungând desăvârșiți prin iubirea Lui universală, care îi împăciuieste pe toți, după cum a zis: „Cel care nu se leapădă de tot ce are și de tot ce stăpânește pe pământ și de tatăl său și de mama sa și de frați și de surori și de copii și de familia sa și nu se înalță deasupra poftelor trupești, nu este vrednic de Mine.”⁹² Cu adevărat, fraților, cel care nu face astfel nu este vrednic să fie slăvit împreună cu Domnul. Pentru că Domnul a văzut că toți oamenii sunt lipsiți de desăvârșirea care se dobândește doar prin îndelungată stăruință, de vreme ce poarta este

⁸⁵ Cf. Col. 1, 16.

⁸⁶ In. 1, 3.

⁸⁷ Cf. In. 8, 58.

⁸⁸ Cf. Col. 1, 15.

⁸⁹ 2 Cor. 5, 17.

⁹⁰ Cf. Rom. 12, 2.

⁹¹ Cf. Mt. 10, 38.

⁹² Cf. Mt. 10, 37; 19, 29; Lc. 14, 26.

foarte strâmtă⁹³, omul poate intra pe ea doar prin multe necazuri; și în afară de câțiva care s-au silit, prin smerenie și răbdare, nimeni nu poate atinge această parte a desăvârșirii. Pentru ca lumea întregă să nu fie înfricoșată de această stăruință și să fie lipsită datorită fricii și să piară, Domnul S-a smerit pe Sine cu milostivire și a dat celelalte porunci mai mici, care nu erau foarte grele și erau inferioare poruncilor mari. Oamenii pot să le îndeplinească aflându-se la casele lor, cu averea lor, cu soțiile și copiii lor, și să fie mântuiți.

26. Dar sunt și alte porunci, inferioare celei dintâi: „Să locuiești cu tatăl tău și cu mama ta și să-i cinstești; să nu ucizi; să nu precurvești; să nu furi; să nu dai mărturie mincinoasă; să nu dorești să iei nimic din ceea ce aparține aproapelui tău⁹⁴ și orice urăști să-ți faci oamenii, nu le face nici tu lor⁹⁵. Iubește pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta și din toată puterea ta și cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău⁹⁶ și iubește-l pe aproapele tău ca pe tine însuși.”⁹⁷ Postește și roagă-te după măsura dreaptă și vei avea viața veșnică, având averea ta și fiind la casa ta, cu soția și cu copiii tăi. Dar dacă dorești să ai partea cea mare și desăvârșită, „imită-Mă și vei fi slăvit împreună cu Mine, lasă totul și ia-ți crucea și vino după Mine. Iar de nu, nu ești vrednic de Mine.”⁹⁸

27. Înțelege din aceasta că oamenii sunt mântuiți dacă fac ceea ce li s-a poruncit, anume acea voie [a lui Dumnezeu aflată] mai prejos decât voia Sa desăvârșită și superioară, adică fiind căsătoriți și având avere. Este limpede din acea pildă, când Domnul a intrat în casa lui Zaheu – un păcătos și un cămătar și un făcător de rele – și, sfătuindu-l, l-a făcut ucenic prin aceste porunci care sunt mai prejos decât desăvârșirea. Iisus nu i-a spus: „Până ce nu-ți părăsești soția și casa și copiii și până ce nu te lepezi de tot ce ai nu poți să te mântuiești.” Iată, răspunsul lui Zaheu arată limpede că Domnul l-a sfătuit astfel încât nu a trebuit să se lepede [cu totul] de sine,

⁹³ Cf. Mt. 7, 14.

⁹⁴ Cf. Ieș. 20, 12-17; Deut. 5, 16-22.

⁹⁵ Cf. Tobie 4, 16; *Didahia* 1, 2, în *Scrierile Părinților apostolici*, traducere, note și indici de Preot Dr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995.

⁹⁶ Deut. 6, 5; Mt. 22, 37.

⁹⁷ Mt. 22, 39.

⁹⁸ Cf. Mt. 10, 38; Lc. 14, 27.

pentru că știa că nu ar putea ajunge la partea aceasta mare [a desăvârșirii]. Zaheu a zis: „Voi întoarce împătrit fiecărui om pe care l-am nedreptățit, iar jumătate din averea mea o voi da săracilor. Ia aminte că deși nu a spus: „Voi abandona tot ce am”, Domnul i-a spus următoarele: „Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia.” Zaheu trebuie numit fiu al lui Avraam, pentru că a făgăduit să dea înapoi posesorilor ceea ce le-a luat cu camătă, zicând: „Jumătate doar voi da din averea mea.” Dar oricine dă jumătate din averea sa săracilor fără să nedreptățească pe nimeni, nu este oare mai mare ca Zaheu, care a fost numit drept? Dacă dă două treimi din averea sa, nu este oare și mai mare? Și iată, oricine dă tot ce are săracilor și străinilor, nu este mai bun și mai mare?⁹⁹

28. Prin urmare, să nu zică nimeni că nu va fi mântuit cel care nu se leapădă de tot ce are și nu-L urmează pe Domnul. Dacă oamenii doresc să ajungă fii ai lui Avraam rămânând bogați, ca Zaheu, vor prisosi în bunătate și vor primi ceea ce este mai bun în Împărăție, așa cum le-a spus Domnul iudeilor: „Dacă ați fi fost fiii lui Avraam, ați fi făcut faptele lui Avraam și ați fi devenit fiii ai lui Avraam prin faptele lui Avraam”¹⁰⁰, rămânând cu soțiile, copiii și averea voastră, așa cum și Avraam a trăit cu soția și copiii, cu slugile și cu toate averile sale. Avraam nu a făcut rău nimănui, ba chiar a îndepărtat multe rele de la alții. El a făcut bine cu averea sa tuturor oamenilor care aveau nevoie și îl întâlneau. El umbla între ei și se purta bine cu cei buni și cu cei răi, cu cei care se purtau rău cu el și cu cei care se purtau bine cu el. Cu acestea, el a devenit moștenitor în ceruri și o foarte bună pildă pentru toate generațiile de după el, astfel încât să-l poată imita. De aceea a ajuns mare și a fost slăvit și numit mai-marele mesei¹⁰¹, astfel încât toți cei drepti să poată să se odihnească în sânul dreptății sale¹⁰².

29. Vezi că cel care dorește să imite pilda și nădejdea lui Avraam va fi chemat după dreptatea lui Avraam. Pentru că s-a scris astfel la David despre omul care iubește câștigul văzut și averea și căsătoria și copiii, dar care totuși dorește să fie drept, păstrându-și averile, și să fie mântuit în ziua Domnului nostru, spre viața veșnică. Prorocul a zis următoarele: „Doamne, cine va locui în cortul Tău și cine va locui pe muntele cel sfânt

⁹⁹ Cf. Lc. 19, 8-9.

¹⁰⁰ In. 8, 39.

¹⁰¹ Cf. Mt. 8, 11.

¹⁰² Cf. Lc. 16, 23.

al Tău”¹⁰³ dintre cei care au averi și bunuri văzute? Domnul i-a spus: „Cel care umblă fără prihană și face dreptate cu averile sale și nu urzește să facă rău nimănui, nici în inima sa, nici cu limba, și nu primește pâră împotriva niciunui om și nu rănește pe nimeni, nici pe cei răi, nici pe cei buni, nici pe cel vinovat, nici pe cel nevinovat¹⁰⁴.

Dar el va grăi adevărul ca înaintea lui Dumnezeu și locuiește printre oamenii care îl înfruntă cu judecățile și certurile lor, și își întoarce ochii de la cei care îl întărită pe Dumnezeu cu faptele lor rele, ca nu cumva, văzându-i, să imite faptele lor cele ațâțătoare. El îi iubește pe toți și îi cinstește pe cei care se tem de Domnul și îi odihnește cu ajutorul averii sale, ascultându-l pe fiecare dintre cei ce se află în nevoi și necazuri, auzind cuvintele lor și primindu-le și luând apărarea faptelor sale. El nu înșală în legătură cu ceea ce ei vor să aibă prin el și nu-și împrumută argintul său cu camătă, ci împrumută săracilor și ia înapoi de la ei doar ceea ce a împrumutat¹⁰⁵, conform principiului său, și nu căutând la față cu interes. El dă celor care nu au nimic, pentru Dumnezeu care i-a poruncit: „Dă, și vei avea dreptatea în cer¹⁰⁶ și Domnul te va răsplăti atunci când lumea aceasta și toate cele din ea vor fi trecut.” El nu ia mită împotriva celor nevinovați, ca să nu strice judecata asupra celui nevinovat și să-l aibă pe conștiință ca ucis de el prin judecată în ziua Domnului.

Cel care face acestea și se arată râvnitor la rugăciune în răstimpurile acesteia și, apoi, la postire, în perioadele rânduite, nu va fi chinuit în ziua Judecății. „Cel care face așa va locui în cortul Meu și se va sălășlui pe muntele cel sfânt al Meu, care este odihna ce va să fie pentru cei drepi”¹⁰⁷ – zice Domnul Atotțiitorul, care îi caută și îi judecă și îi ucide pe cei răi, dar îl mântuie și îl iartă pe cel care Îl ascultă și face voia Domnului, pentru că a Lui este a-l mântui pe cel care se pocăiește și a-l ucide pe cel rău.

**Introducere, traducere și note de
Ierodiacon drd. Filothei VÎLCU**

¹⁰³ Ps. 15, 1.

¹⁰⁴ Cf. Ps. 15, 2-5.

¹⁰⁵ Cf. Ps. 15, 2-5.

¹⁰⁶ Cf. Mt. 6, 1.

¹⁰⁷ Cf. Ps. 14, 1.